



"משנכנס אדר מרבים בשמחה"

מקור המאמר: "משנכנס אדר מרבים בשמחה" – אינו כמצופה במסכת מגילה, אלא באופן מפתיעה, דווקא במסכת תענית. המאמר מופיעה בגמרא כהמשך לדברי המשנה¹: "משנכנס אב ממעטין בשמחה" ועליו² אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה".

לרעיון זה יש ממשות מעשית הלכתית: ³"אמר רב פפא: הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי" – בן ישראל שיש לו דין עם הנכרי בערכאות שלהם, "לישתמיט מיניה" – שישתמט ממנו "באב, דריע מזליה" – מפני שבחודש זה יש מזל רע לישראל, "ולימצי נפשיה" – וישתדל להמציא עצמו להתדיין עמו "באדר, דבריא מזליה" – שבו יש מזל חזק וטוב לישראל ויצליח יותר⁴.

בטעם הדבר ביאר התוספות⁵: "פירוש משום דאמר לעיל מגלגלין חובה ליום החייב".

ננסה לעיין, לדייק ולהעמיק במאמר הגמרא.

הגמרא משתמשת בלשון דמיון והשוואה – "כשם". ודאי שאין רצון להשוות בתוכן של שני החודשים, שכן, אופים ותוכנם של חודש אב וחודש אדר הפוך זה מזה – אבל ושמחה.

אם כן, נקודת ההשוואה בין שני החודשים היא הכניסה לחודש – "כשם שמשנכנס... כך".

כאן המקום להעלות מספר שאלות:

מדוע רק ביחס לחודשים אב ואדר נאמרו מאמרים אלו? הרי לכל חודש וחודש יש את הארה הרוחנית המיוחדת לו, והיה יכול להאמר על אותה דרך "משנכנס ניסן מרבים בחופש וחרות". או "משנכנס אלול מרבים בתשובה"?

ועוד, מה כל כך מיוחד בכניסת החודש, כפי שעולה מהמאמר – "משנכנס"?

כמו כן, יש להתבונן, כלפי מה מוסב הלשון "מרבים"?

נראה לומר שישנו יסוד משותף בין האבל והשמחה המקשר בין החודשים אב ואדר. בדרך כלל האבל והשמחה אינם מצבים מקומיים, מצומצמים. תכונת הצער והשמחה להתרחב ולהתפשט, להקרין ולהשפיע על כל מרחב החיים. אדם שהוא שמח בעקבות בשורה משמחת, שמחתו מתבטאת במאור פניו, סגנון דיבורו, בהתנהגותו לזולת, בעצם בכל. וכן אדם שנמצא בצער. מצבו הנפשי מקרין על כל אורחותיו. אומנם לכל חודש מחודשי השנה ישנה סגולה מיוחדת, הארה רוחנית המסוגלת ביותר לגילוי בחודש המיוחד לו, אך החודשים אב ואדר שתכונותיהם מיוחדות מצד התרחבותם והשפעתם על כל החודש נתייחדו משאר חודשי השנה בזה שרק בהם נאמרו מאמרים אלו.

"משנכנס" – כניסת החודש הוא ראש חודש. לא בכדי התחלת החודש נקרא ראש. הראש הוא אינו עוד איבר מאיברי האדם. הראש הוא הכולל, הוא מרכז חיותו של האדם, משכן השכל שהוא שיעור הקומה האנושי, הצלם אלוקים שבאדם. כך, הראש של יחידת הזמן החודשי, הוא הנקודה הזמנית הכוללת, ראש החודש מקפל בתוכו את תמצית סגולת הארת החודש כולו. לכן, מנקודת הזמן ההתחלתית של החודש, מהכניסה מתחילה להתגלות סגולת הזמן.

¹ . תענית כו ע"ב.

² . תענית כט ע"א.

³ . שם ע"ב.

⁴ . וכן נפסק להלכה בשו"ע או"ח סי' תקנא ס"א בעניין חודש אב. ובעניין חודש אדר כך נפסק במגן אברהם סי' תרפו סי"ק ה ובמשנה ברורה שם סי"ק ח. ויש מקום לעיין מדוע לא פסק כן השו"ע גם בעניין חודש אדר.

⁵ . שם ד"ה 'אמר רב פפא'.



"מרבנים" – שתי אפשרויות להבנה:

- א. ביחס לחודשים האחרים. כלומר, משנכנס אדר מרבנים בשמחה יתרה על השמחה הרגילה בכל שאר החודשים.
- ב. ביחס לחודש אדר עצמו. כלומר, מרגע כניסת חודש אדר יש תהליך של ריבוי שמחה שהולך וגובר בחודש אדר גופו. נראה שלכיוון זה יש סמך בהלכה. יש דעה בגמרא שמראש חודש אדר במצב של דחק ניתן לקרוא את המגילה. וכן בדין הכפרים ניתן להקדים לקרוא כבר ב: יא', יב' או יג' באדר. האפשרות של קריאת המגילה שהיא הלל והבעת השמחה שהולכת וגוברת מיום ליום בחודש אדר. גם היחס בין שמחת הפרזים שמדרגת שמחת המוקפים גוברת וכן היחס בין הלילה והיום מורים על מהלך ריבוי השמחה ההולך וגובר על ידי מצוות היום.